

The Potential Development for the Community Members to become a Music Master in
'Rumwong Klong Pail' a Folk Dance Song in Raowtonchan Sub-district,
Sri Sumrhong District, Sukhothai Thanee Province

วรารัตน์ วรวิรัช^{1*} และ วัลลภ งามโคกกลาง²

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

*corresponding author e-mail: wararat.w@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรชุมชนเพื่อสร้างพ่อเพลงแม่เพลง ต่อยอดอัตลักษณ์บทเพลงรำวงกลองเพลประจำตำบลราวตันจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ตามหลักมานุษยวิทยาและดนตรีวิทยา รายงานผลโดยการพรรณนาความแบบชาติพันธุ์วรรณลักษณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงรำวงประจำท้องถิ่นสำหรับชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านดนตรีแบบแผน และ 2) ประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงรำวงประจำท้องถิ่นที่ได้จากการวิจัย การวิจัยกำหนดกลุ่มประชากรในการศึกษาวิจัยแบบเฉพาะเจาะจงเป็นอาสาสมัครทางดนตรีพื้นบ้านในชุมชน จำนวน 3 คน ผลการวิจัยที่ได้คือ 1) สามารถสร้างกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงรำวงกลองเพล ได้จำนวน 3 รูปแบบ อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 2 คน จาก 3 คน สามารถประพันธ์บทเพลงรำวงกลองเพลตามรูปแบบเพลงรำวงตำบลราวตันจันทร์ได้จากกลวิธีที่สร้างขึ้น จำนวนทั้งสิ้น 3 บทเพลง และ 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ มีค่าประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 98.146

คำสำคัญ : เพลงรำวง การพัฒนาศักยภาพ การประพันธ์เพลง เพลงพื้นบ้าน

Abstract

This research in title of 'The Potential Development for the community members to become a Music Master in 'Rumwong Klong Pail' a Folk Dance Song in Raowtonchan Sub-district, Sri Sumrhong District, Sukhothai Thanee Province' was based on ethnomusicology and quality research. It was proposed in 1) Create the strategy to raise up song composition skill for general people in commune who has less of traditional music theory. 2) To mature how efficacy of the strategies which created in this research. The purposive sampling in this research was selected 3 folk music volunteers in the village. The results came out as 1) there are 3 categories of the strategy 2) there were 3 folk songs composed by the 2 commune volunteers. 3) The efficacy of the strategies was 98.146 %.

keywords : folk dance song, potential development, song composition, folk song

บทนำ

ดนตรีมิได้เป็นเพียงกระแสเสียงที่มอบความเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเท่านั้น แต่ดนตรีเป็นวัฒนธรรมที่สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและสังคมในแง่มุมใดมุมหนึ่งเสมอ และประการสำคัญที่คนทั่วไปมักมองข้ามไปนั่นคือ ดนตรีและบทเพลงมีหน้าที่อย่างหลากหลายในสังคม ไม่เพียงแต่เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน แต่ยังมีหน้าที่แฝงอื่นๆในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารภายในชุมชนผ่านภาษาหรือเสียง ดนตรีช่วยเป็นเครื่องมือในการศึกษา ดนตรีเป็นเครื่องมือในการบันทึกประวัติศาสตร์ ไปจนถึงการศึกษาวิจัยของวรารัตน์ วรวิรัช (2553) ในการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีชนเผ่าม้ง ยังได้ข้อสรุปประเด็นหน้าที่ของดนตรีว่า ดนตรีเป็นเครื่องมือในการปกครองสังคม เมื่อดนตรีและบทเพลงที่แสดงอัตลักษณ์และมีหน้าที่สำคัญต่อชุมชนเสื่อมสูญไปย่อมส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชนนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัฒนธรรมดนตรีของตำบลราวตันจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย มีวงจรเช่นเดียวกับวัฒนธรรมดนตรีในทุกสังคมชุมชนที่อยู่ในเงื่อนไขนิยมการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามหลักมานุษยวิทยา นั่นคือ วัฒนธรรมดนตรีที่เคยมี

และบ่งชี้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ กำลังอ่อนแรงและเกือบสูญหายไปโดยสมบูรณ์แล้วในยุคสมัยนี้ ดังคำให้สัมภาษณ์จาก นายอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัยที่มีต่อทีมวิจัยว่า “...สิ่งที่เป็นปัญหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลราวต้นจันทร์ นั้นคือ ยังไม่ปรากฏว่ามีวัฒนธรรมทางดนตรีหรือนาฏศิลป์ที่แสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น...” (จิรชาติ นาคสวัสดิ์, 2563) และเมื่อทีมวิจัยสืบค้นข้อมูลภายในชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนด้านการขับร้องและดนตรี พบว่าผู้ที่มีทักษะด้านการประพันธ์ที่เป็นที่รับรู้ในชุมชนตำบลราวต้นจันทร์มีเพียงท่านเดียว คือ อาจารย์บุญช่วย ชูศรี อดีตอาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านวังไฟใหม่ ตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง (แก้ว คุ่มสา, 2563) ส่วนนายภาคภูมิ มีบุญ ให้ข้อมูลว่า “...แต่เดิมตำบลราวต้นจันทร์ มีการร้องรำทำเพลงกลองยาวกันในชวงเวลาเย็น และยังได้เล่นดนตรีเพลงรำนงนี้ในงานบุญประเพณีที่สำคัญของตำบลด้วย นั้นคือ วันสงกรานต์ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญมากที่สุดกับพิธีรดน้ำดำหัว...” (ภาคภูมิ มีบุญ, 2563) ทั้งนี้ นายแก้ว คุ่มสา ยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “มีบทเพลงที่เป็นบทเพลงของตำบล แต่งขึ้นโดยคนในชุมชน เป็นที่รู้จักและนิยมนำมาร้องเป็นเพลงรำนงของตำบล นั้นคือ อาจารย์บุญช่วย ชูศรี” (แก้ว คุ่มสา, 2563) ทำให้ภายในตำบลขาดพ่อเพลงที่จะสามารถประพันธ์บทเพลงที่สนุกสนานให้กับตำบลราวต้นจันทร์ไปโดยปริยาย ตำบลราวต้นจันทร์จึงมีบทเพลงที่เป็นของท้องถิ่นซึ่งประพันธ์โดยชาวบ้านในชุมชนอย่างแท้จริง เหลืออยู่เพียง 2 บทเพลงเท่านั้น ได้แก่ เพลงสาวศรีสำโรง และ เพลงโชคดีศรีสำโรง และไม่มีชาวบ้านคนใดสามารถประพันธ์บทเพลงได้อีกเลย วัฒนธรรมดนตรีประจำท้องถิ่นตำบลราวต้นจันทร์จึงเสื่อมสูญไปจากชุมชนกว่า 20 ปี

จากความต้องการของผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนตำบลราวต้นจันทร์ที่มีความต้องการให้ชุมชนได้พลิกฟื้นวัฒนธรรมดนตรีเพลงรำนงกลองเพล ให้กลับมารับใช้เชื่อมโยงจิตวิญญาณของคนในชุมชนได้ดังเดิมแต่ยังไม่อาจมองเห็นแนวทางว่าจะทำได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่ควรมีกระบวนการพัฒนาให้กับชาวบ้านในตำบลราวต้นจันทร์ จึงเกิดแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคคลากรชุมชนเพื่อสร้างพ่อเพลงแม่เพลง ต่อยอดอัตลักษณ์บทเพลงรำนงกลองเพลประจำตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย”

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคคลากรชุมชนเพื่อสร้างพ่อเพลงแม่เพลง ต่อยอดอัตลักษณ์บทเพลงรำนงกลองเพลประจำตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการหลักคือ 1) สร้างกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงรำนงประจำท้องถิ่นสำหรับชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านดนตรีแบบแผน และ 2) ประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงรำนงประจำท้องถิ่นที่ได้จากการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคคลากรชุมชนเพื่อสร้างพ่อเพลงแม่เพลง ต่อยอดอัตลักษณ์บทเพลงรำนงกลองเพลประจำตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการกำหนดกลุ่มประชากรแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตการวิจัย กำหนดขอบเขตการวิจัยในพื้นที่ตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย ธันวาคม 2563- ตุลาคม 2564

การเลือกกลุ่มประชากร แบบเฉพาะเจาะจงจากอาสาสมัครในชุมชนที่มีความสามารถเชิงดนตรีพื้นบ้านเป็นที่ยอมรับของชุมชนแต่ไม่เคยมีพื้นฐานความรู้ทางทฤษฎีดนตรีแบบแผน และไม่เคยมีความรู้ด้านการประพันธ์บทเพลงตามหลักการใดๆมาก่อน จึงได้อาสาสมัครทางดนตรีพื้นบ้านเป็นจำนวน 3 คน ได้แก่ นายรุ่งสุริยา พักเถื่อน นายภาคภูมิ มีบุญ และนายแก้ว คุ่มสา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์อาสาสมัคร ในการเก็บข้อมูลประวัติส่วนบุคคลในประเด็นความรู้พื้นฐานและทักษะเชิงดนตรี และการประพันธ์บทเพลง
2. รูปแบบกลวิธีการประพันธ์บทเพลง 3 รูปแบบ คือ 1) กำหนดทำนองหลัก 2) ประพันธ์โดยอิสระ 3) การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแทนรูปแบบการเรียนการสอนดนตรีโดยทั่วไป
3. แบบประเมินกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงสำหรับชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางดนตรีเป็นแบบสังเกตการปฏิบัติการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัครพ่อเพลง/แม่เพลง
4. แบบสังเกตและแบบประเมินผลการพัฒนาศักยภาพในการประพันธ์บทเพลงรายบุคคล และแบบประเมินคุณภาพผลงานการประพันธ์บทเพลงรำนงประจำท้องถิ่น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำความเข้าใจชุมชนและจัดหาอาสาสมัคร จัดสร้างเครื่องมือวิจัย จัดสร้างทำนองเพลงหลัก จัดทำกรอบกำหนดโจทย์ในการประพันธ์บทเพลง ดำเนินการลงพื้นที่ ดำเนินการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงร่างตามกลวิธีและเครื่องมือการวิจัยที่ได้ออกแบบไว้ กำหนดโจทย์ในการประพันธ์บทเพลงให้กับอาสาสมัคร ติดตามพัฒนาการ พุดคุยให้คำแนะนำปรึกษาในการแก้โจทย์เพลงเป็นรายบุคคล ติดตามผลการประพันธ์ บันทึกผลงานการประพันธ์บทเพลงทั้งในแบบลงพื้นที่ และ การสื่อสารผ่านโทรศัพท์หรือการสื่อสารออนไลน์
2. ประเมินผลการปฏิบัติการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัครพ้องเพลง ประเมินผลการพัฒนาศักยภาพในการประพันธ์บทเพลงรายบุคคล ประเมินกลวิธีการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัครพ้องเพลง ประเมินคุณภาพผลงานการประพันธ์บทเพลงที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ผลการวิจัยตามประเด็นที่เป็นวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยดังนี้

กลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงร่างประจำท้องถิ่นสำหรับชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านดนตรีแบบแผน งานวิจัยนี้ได้สร้างกลวิธีพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนเพื่อสร้างพ้องเพลงแม่เพลงร่าง

กลองเพล ตำบลราวต้นจันทร์ ที่สำคัญ 3 แบบคือ

รูปแบบที่ 1 คือ การจัดทำทำนองหลัก เพื่อเป็นโครงสร้างสำหรับเป็นตัวอย่างและแบบฝึกหัดการประพันธ์บทเพลง จำนวน 2 ทำนอง ดังนี้

ทำนองเพลงที่ 1
หญิงไทยใจงาม

ทำนองเพลงที่ 2
ลูกสาวพอลือ ของ สุรพล สมบัติเจริญ

ภาพที่ 1 : โน้ตทำนองเพลงหลัก
ที่มา : วัลลภ งามโคกกลาง, ผู้วิจัย

จากการใช้กลวิธีกำหนดทำนองเพลงหลักทั้งสองบทเพลงข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างแบบฝึกหัดให้กับอาสาสมัคร พบว่าอาสาสมัครมีความคุ้นเคยกับทำนองเพลงลูกทุ่งของสุรพล สมบัติเจริญมากกว่าทำนองเพลงร่าง

รูปแบบที่ 2 คือ การประพันธ์โดยอิสระ เป็นกลวิธีที่เปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้คิดประพันธ์ทำนองเพลงด้วยตนเองแต่มีการกำหนดกรอบการประพันธ์ในเชิงดนตรีเป็นหลักการกว้างๆดังนี้

ตารางที่ 1 กลวิธีการประพันธ์โดยอิสระ ที่กำหนดกรอบการประพันธ์เชิงดนตรีและเนื้อหา

การประพันธ์บทเพลงโดยอิสระ	กรอบการประพันธ์
2.1 ไม่กำหนดทำนองหลัก ผู้ประพันธ์สามารถคิดทำนองได้ด้วยตนเอง	จังหวะร่าง เร็วปานกลาง รำตามได้สนุกสนาน เพลงขนาดสั้น ไม่เกิน 4 ท่อนเพลง ขับร้องใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที 30 วินาที ต่อบรรยากาศ
2.2 ไม่กำหนดทำนองหลัก แต่เน้นประเด็นเนื้อหาในบทเพลง ผู้ประพันธ์สามารถเลือกเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารต่อคนในชุมชนหรือ คนนอกชุมชน ได้ในประเด็นต่างๆดังนี้	สิ่งที่ต้องการสื่อสารกับคนในชุมชนเพื่อสร้างชุมชนให้แน่นแฟ้น วิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรมการละเล่น สภาพความเป็นอยู่

การประพันธ์บทเพลงโดยอิสระ	กรอบการประพันธ์
	อาชีพ ธรรมชาติ ความรักสามัคคีในชุมชน เศรษฐกิจ ปัญหาในชุมชน

รูปแบบที่ 3 คือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แทรกรูปแบบการเรียนการสอนดนตรีโดยทั่วไป ทั้งนี้เป็นกลวิธีที่ใช้ระหว่างการดำเนินการวิจัยเพิ่มเติมจาก 2 กลวิธีแรกที่ได้วางแผนไว้ ด้วยการพูดคุยสร้างแรงบันดาลใจ การหาข้อชี้แนะการประพันธ์คำร้อง ทำนอง โดยใช้การพูดคุยทั้งในรูปแบบต่อหน้า และผ่านการสื่อสารออนไลน์ และโทรศัพท์ ทั้งก่อนอาสาสมัครเริ่มการประพันธ์ และระหว่างอาสาสมัครดำเนินการประพันธ์บทเพลง โดยมีการสื่อสารระหว่างทีมผู้วิจัยและอาสาสมัครเป็นระยะตลอดการดำเนินงานวิจัย

อาสาสมัคร งานวิจัยนี้ได้อาสาสมัครซึ่งเป็นบุคลากรในชุมชน จำนวน 3 คน มีทักษะพื้นฐานทางดนตรีและการประพันธ์บทเพลงที่แตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 2 อาสาสมัครและข้อมูลส่วนบุคคลโดยสังเขป

ชื่อ สกุล	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	ประสบการณ์ทางดนตรีและการประพันธ์
นาย รุ่งสุริยา พักเถื่อน	60	ม.3	ทำนา	เล่นดนตรีไม่ได้ เคยประพันธ์เพลงด้วยวิธีต้นสด
นาย ภาคภูมิ มีบุญ	51	ม.3	ทำนา	เล่นกลองยาว และ ตีฉาบได้ ไม่เคยประพันธ์เพลง
นาย แก้ว คุ่มสา	65	ม.3	ทำนา	ร้องเพลงรำวง และ เพลงลูกทุ่งได้ ไม่เคยประพันธ์เพลง

ผลงานการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัคร

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผลงานการประพันธ์บทเพลงรำวงกลองเพล จากบุคลากรในชุมชนที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 3 บทเพลง โดยมีรายละเอียดผู้ประพันธ์ จำนวนบทเพลง และ เนื้อหาของแต่ละบทเพลง ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลงานการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัคร

ชื่อ สกุล	จำนวนบทเพลง	ชื่อบทเพลง	คำร้อง
นาย รุ่งสุริยา พักเถื่อน	2 บทเพลง	รำวงชานา วรรณา หมู่ 4	มาพวกเรามาเสร็จจากทำนาเรมารำวงกัน รำวงกันแบบชาวบ้าน (ซ้ำ) สนุกสนานมารำกลองยาวรำมารำกลองยาว หม่อมสาวเกาะกลุ่มเข้ามา รำวงลอยหน้าลอยตา (ซ้ำ) ก่อนเข้าพรรษาจัดให้มีกลองยาว เสียงกลองวรรณาหมู่ 4 จัดให้มีกลองยาวเก้าทำนางรำรำสวยจับตา ทั้งเก้าทำพร้อมกันนำมองเสียงกลองรำมะนาฟัง ยิ่งตียิ่งดังฟังไพเราะจับใจ ไปๆพวกเราไปดูหมู่ 4 กลองยาว นางรำมีแต่หน้าขาวๆ (ซ้ำ) มารำกลองยาวให้พวกเราชมกัน
นาย ภาคภูมิ มีบุญ	1 บทเพลง	ภัยแล้ง	แห้งแล้งมาตั้งสองปี ทั้งปี 62 และปี 63 แยกแล้วชาวไร่ชาวนา (ซ้ำ) ภูเงินเขามากก็ยังไม่จะมีจะใช้ขอวนข้าราชการหาแนวทางช่วยเหลือเกษตรกรทำนาก็ลุ่มๆตอนๆ (ซ้ำ) หากมีเงินสักก้อนคงบรรเทาปัญหาอนมีทางรัฐบาลมีแนวทางมา

ชื่อ สกูล	จำนวนบทเพลง	ชื่อบทเพลง	คำร้อง
นาย แก้ว คุ่มสา	-	-	ช่วยเหลือภัยแล้ง ชาวไร่ชาวนาก็ไม่อดท้องแห้ง (ข้า) ได้ใช้เงินภัยแล้งอยู่เย็นอุรา

ทั้งนี้สามารถแสดงผลงานการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัครได้ในรูปแบบโน้ตเพลงตามภาพ ดังนี้

ไร่รวงชานา

ผู้ประพันธ์ คำร้อง : รุ่งสุวิภา พิภพเกษม

4 มา พวกเรา มา เลิก จาก ทำ นา เรามา ไร่ วง กัน ไร่ วง กัน แบน ชาว บ้าน ไร่
7 วง กัน แบน ชาว บ้าน ส หก ส นาน มา ไร่ กลอง ฮาว ไร่ มา ไร่ กลอง
9 ฮาว หมู่ สาว เกาะ กลุ่ม กัน มา ไร่ วง ลอย หน้า ลอย
ตา ไร่ วง ลอย หน้า ลอย ตา ก่อน เข้า พร ไร่ จัด ให้ มี กลอง ฮาว

วรรณนา หมู่ 4

ผู้ประพันธ์ คำร้อง : รุ่งสุวิภา พิภพเกษม

เสียงกลอง วรรณนา หมู่ 4 จัด ให้ มี กลอง ฮาว ทำ นา นาง ไร่ ไร่ ฮาว ชัน ตา ทั้ง แก้ว
ทำ พร้อม กัน หน้า มอ เสียงกลอง ไร่ นา มา ฟัง ชัน ดี ชัน ดั่ง ฟัง ไท เพราะ จับ ใจ
ไป ไป ไป พวกเรา ไป ฮู หมู่ 4 กลอง ฮาว นาง ไร่ มี แต่ หน้า ชาว ๆ นาง
ไร่ มี แต่ หน้า ชาว ๆ มา ไร่ กลอง ฮาว ให้ พวกเรา ฮม กัน

ภาพที่ 3 : โน้ตเพลงไร่รวงชานา
ที่มา : วัลลภ งามโคกกลาง, ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 : โน้ตเพลง วรรณนา หมู่ 4
ที่มา : วัลลภ งามโคกกลาง, ผู้วิจัย

ภัยแล้ง

ผู้ประพันธ์ คำร้อง : ภาคภูมิ มิญญ

6 ภัย แล้ง มา ตั้ง สอง ปี... ทั้ง ปี หก สอง และ ปี หก สาม แฉ่ แล้ว ชาว
ไร่ ชาว นา... แฉ่ แล้ว ชาว ไร่ ชาว นา... ไร่ เงิน เขา มา... ก็ ส่ง ไม่ มี จะ ใช้
11
16 ฮอ วอน ทาน ไร่ ฮ การ มี แนว ทาง ช่วย เหลือ เกษ ษ ตรกร หน้า นา ก็ สุ่ม
21 ๆ ตอน ๆ... หน้า นา ก็ สุ่ม ๆ ตอน ๆ...หาก มี เงิน ชัก ก่อน คง บรร เทา ปัญ หา
26 พอ ดี ทาน ไร่ ฮ บาล มี แนว ทาง มา ช่วย เหลือ ภัย แล้ง ชาว ไร่ ชาว นา ก็ ไม่
อด ท้อง แห้ง ชาว ไร่ ชาว นา ก็ ไม่ อด ท้อง แห้ง ได้ ใช้ เงิน ภัย แล้ง ฮิม เอม ฮู ไร่

ภาพที่ 5 : โน้ตเพลง ภัยแล้ง
ที่มา : วัลลภ งามโคกกลาง, ผู้วิจัย

การประเมินผลงานการประพันธ์บทเพลง

จากผลงานการประพันธ์บทเพลงของบุคลากรในชุมชนที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 3 บทเพลงดังกล่าวมา ได้รับการประเมินคุณภาพผลงานการประพันธ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4 การประเมินคุณภาพผลงานการประพันธ์บทเพลงที่ได้จากการวิจัย

ชื่อบทเพลง	คุณภาพการประพันธ์บทเพลง					ร้อยละ
	คำร้องทำนอง จังหวะ	ฉันทลักษณ์ ทางภาษา	ฉันทลักษณ์ทาง ดนตรี	คุณค่าเนื้อหา ต่อชุมชน	ภาพรวมบทเพลง ความสนุกสนาน น่าสนใจ	
ไร่รวงชานา	5	5	5	4	5	96
วรรณนา หมู่ 4	5	4	5	5	5	96

ภัยแล้ง	4	5	4	5	5	92
	คิดเป็นคุณภาพผลงานการประพันธ์บทเพลงโดยรวม ร้อยละ					94.66

การประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงร่าวกกลองเพล ตำบลราวต้นจันทร์
จากวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ มีความต้องการประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงร่าวกกลองเพล ตำบลราวต้นจันทร์ที่เป็นผลงานของบุคลากรในชุมชนที่ไม่เคยมีพื้นฐานความรู้ทางทฤษฎีดนตรีมาก่อน โดยได้รับการประเมินกลวิธีดังกล่าวนี้จากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านร่วมกับทีมผู้วิจัย ได้ผลการประเมินในภาพรวมดังนี้

ตารางที่ 5 การประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลง

ข้อที่	รายการประเมิน กลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลง สำหรับชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางดนตรี	ผลการประเมิน ประสิทธิภาพ ร้อยละ
--------	---	---------------------------------------

การดำเนินงานก่อนการพัฒนาศักยภาพ

ศึกษาสภาพปัญหา สสำรวจความต้องการชุมชนที่มีต่อการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมทางวัฒนธรรมดนตรี เปิดรับอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพพ่อเพลงแม่เพลงประจำชุมชนตามความสมัครใจ การสัมภาษณ์ประวัติส่วนตัว และประสบการณ์ทางดนตรีและการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัครพ่อเพลง/แม่เพลง ก่อนดำเนินการพัฒนาศักยภาพ การสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาแนวคิดความต้องการของพ่อเพลง/แม่เพลง ก่อนดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ในประเด็นต่างๆดังนี้ ; ธรรมเนียมการเสพดนตรีและบทเพลง ความสนใจประเด็นเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารในบทเพลง ความต้องการรูปแบบการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ วิธีการรับการถ่ายทอดทางดนตรีและการประพันธ์บทเพลง *** เพื่อออกแบบกลวิธีในการถ่ายทอด-รับความรู้ ร่วมกับอาสาสมัครพ่อเพลง/แม่เพลงของชุมชน

การผลิตเครื่องมือ/สื่อช่วยสร้างบทเพลง

- 1) ชุดทำนองเพลง สำหรับเป็นโครงสร้างทางทำนองในการประพันธ์คำร้องของบทเพลง
- 2) แบบโจทย์การประพันธ์บทเพลงด้วยทำนองอิสระ ภายใต้กรอบแนวคิดการนำเสนอเรื่องราวและวิถีชุมชนผ่านคำร้องที่สื่อสารในบทเพลง และกรอบกำหนดทางดนตรีขึ้นพื้นฐาน 3 ประการ คือ จังหวะ ความยาวของบทเพลง และ เนื้อหาวิถีชุมชนที่ต้องการสื่อสาร
- 3) การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแทนรูปแบบการเรียนการสอนดนตรีโดยทั่วไป

กระบวนการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพ

ดำเนินแผนการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์เพลงให้กับอาสาสมัคร โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่จัดทำขึ้น การบันทึกสภาพการณ์ระหว่างดำเนินการโดยใช้เครื่องมือการวิจัยต่างๆ ได้แก่ แบบสังเกตการณ์ แบบบันทึกการปฏิบัติการประพันธ์บทเพลง แบบบันทึกกิจกรรมสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข แบบบันทึกสภาพปัญหาระหว่างการบันทึกเสียง

กระบวนการดำเนินงานหลังการพัฒนาศักยภาพ

การนำบทเพลงผลงานการประพันธ์ของอาสาสมัครพ่อเพลง/แม่เพลงไปบันทึกแถบเสียง จัดสร้างมิวสิควิดีโอ และจัดทำโน้ตเพลงต้นฉบับ เพื่อเก็บบันทึกให้เป็นผลงานของชุมชนและเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผลงานและสร้างความเชื่อมั่นให้กับอาสาสมัครพ่อเพลง/แม่เพลง

ผลรวมการประเมิน
ประสิทธิภาพ
กลวิธีการพัฒนา
ศักยภาพการ
ประพันธ์บทเพลง
ได้ค่าประสิทธิภาพ
ร้อยละ

98.146

ข้อที่	รายการประเมิน กลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลง สำหรับชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางดนตรี	ผลการประเมิน ประสิทธิภาพ ร้อยละ
กระบวนการประเมินผลการพัฒนาศักยภาพ		
<p>ประเมินผลการพัฒนาศักยภาพในการประพันธ์บทเพลงร่าวงของอาสาสมัครพ่อเพลง/แม่เพลง ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ ; ความเข้าใจภาพรวมการประพันธ์บทเพลง, ความเข้าใจคุณลักษณะบทเพลงร่าวงที่สำคัญ, สมรรถนะในการประพันธ์บทเพลง (ระยะเวลาที่ใช้ในการประพันธ์ต่อหนึ่งบทเพลง, ความถี่ที่สามารถประพันธ์บทเพลง, การสร้างสรรค์ประเด็นวิถีชุมชนนำมาประพันธ์เป็นบทเพลง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ให้การประเมิน</p> <p>ประเมินผลงานการประพันธ์บทเพลงร่าวงประจำท้องถิ่น ตามคุณลักษณะทางดนตรีและบทเพลงพื้นบ้าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีพื้นบ้าน หรือ ดนตรีชาติพันธุ์ เป็นผู้ให้การประเมิน</p>		

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้สามารถดำเนินการได้ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ

1) การสร้างกลวิธีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนเพื่อสร้างพ่อเพลงแม่เพลงร่าวงกลองเพล ตำบลราวต้นจันทน์ ได้ทั้งหมด 3 รูปแบบวิธี โดยพบว่าอาสาสมัครสามารถประพันธ์บทเพลงได้โดยใช้รูปแบบการประพันธ์โดยอิสระที่กำหนดกรอบการประพันธ์เชิงดนตรีและเนื้อหาไว้กว้างๆมากกว่าการใช้ทำนองหลักที่กำหนดในการประพันธ์ โดยสามารถใช้กลวิธีดังกล่าวนี้ประพันธ์บทเพลงได้จำนวน 3 บทเพลง และมีผลการประเมินคุณภาพการประพันธ์บทเพลงที่ได้ คิดเป็นร้อยละ 94.66

2) การประเมินประสิทธิภาพกลวิธีการพัฒนาศักยภาพในการประพันธ์บทเพลงของอาสาสมัครในชุมชน ได้ผลการประเมินประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 98.146 จึงสามารถพิจารณาได้ว่า กลวิธีการพัฒนาศักยภาพการประพันธ์บทเพลงที่ได้ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีประสิทธิภาพสูง

จึงสรุปได้ว่าการดำเนินการวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยทุกประการ โดยมีสิ่งที่ได้รับจากการวิจัยคือ

- 1) สามารถสร้างพ่อเพลงร่าวงกลองเพล ประจำชุมชนตำบลราวต้นจันทน์จำนวน 2 คน ได้บทเพลงร่าวงกลองเพลที่มีเนื้อหา มีอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริงจำนวน 3 บทเพลง
- 2) บันทึกมีวลีคติโอเพื่อเก็บบันทึกผลงานและเผยแพร่ออกสู่สาธารณะให้กับชุมชนจำนวน 3 บทเพลง
- 3) ผลที่เกิดขึ้นทางความรู้สึกของคนในชุมชนคือความภาคภูมิใจในตนเอง ความรักผูกพันที่มีต่อท้องถิ่นแผ่นดินเกิด และความรักในวัฒนธรรมดนตรีร่าวงกลองเพลที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ากลวิธีที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรชุมชนเพื่อสร้างพ่อเพลงแม่เพลงร่าวงกลองเพล ตำบลราวต้นจันทน์ที่อาสาสมัครมีความพึงใจเลือกใช้ในการประพันธ์บทเพลงคือ การประพันธ์เพลงโดยอิสระโดยผู้วิจัยกำหนดกรอบเชิงดนตรีและเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารในบทเพลงไว้กว้างๆ ร่วมกับกลวิธีการพูดคุยหรือแนะนำในลักษณะเครือญาติ เปรียบเสมือนผู้วิจัยคือน้องหรือลูกหลานของอาสาสมัครพ่อเพลงจะทำให้อาสาสมัครรู้สึกเป็นกันเอง สบายใจในการสื่อสาร มั่นใจที่จะทดลองประพันธ์บทเพลงมากกว่าที่จะใช้กลวิธีการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบที่ผู้วิจัยดำรงตนเป็นวิทยากรหรือครูอาจารย์ที่ไปให้ความรู้กับอาสาสมัคร สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของธัญยาภรณ์ โพธิกาวิณ (2560) และ พรรณสิริ กุลนาถศิริ (2553) ที่มีข้อสรุปจากการศึกษาว่าการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีพื้นบ้านใช้วิธีการถ่ายทอดในลักษณะครอบครัว แต่มีกระบวนการถ่ายทอดเป็นขั้นเป็นตอน มีการสาธิต การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จดจำและทำตาม ซึ่งการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถจัดทำเป็นกระบวนการหลักสูตรของชุมชนได้ อันเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลวิธีที่ผู้วิจัยในครั้งนี้ได้สร้างขึ้นส่งผลให้อาสาสมัครสามารถประพันธ์บทเพลงสำเร็จ โดยผลงานบทเพลงที่ได้จากการประพันธ์ของอาสาสมัครจำนวน 3 บทเพลง คือ ร่าวงชานา วรรณามู 4 และ กัยแล้ง มีเนื้อหาบอกเล่าตรงไปตรงมาถึงสภาพการณ์และวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่นตำบลราวต้นจันทน์อย่างชัดเจนด้วยการใช้ภาษาเรียบง่ายแบบภาษาถิ่น การเปรียบเทียบที่เข้าใจง่าย ดังเช่นคุณลักษณะเดียวกับบทเพลงพื้นบ้านอื่นๆ คือ การใช้ภาษาในการประพันธ์บทเพลงพื้นบ้านมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ

ศักยภาพในการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์ บทเพลงพื้นบ้านทั่วไปจะใช้ภาษาที่เรียบง่ายที่ชาวบ้านใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นข้อสรุปที่สอดคล้องกันกับผู้วิจัย ชะยูเต็น และภัทร คมขำ (2560) ระบุถึงภาษาและวรรณกรรมของจังหวัดสุโขทัยว่านิยมใช้ภาษาถิ่นและเป็นคำโดด

อย่างไรก็ดีจะพบว่าผลงานการประพันธ์คำร้องของอาสาสมัครที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มีการใช้คำคล้องจองสัมผัสกันอย่างเป็นธรรมชาติแม้ผู้วิจัยมิได้กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ในการประพันธ์ตั้งแต่แรก จึงอาจถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ในการใช้ภาษาในการประพันธ์คำร้องในบทเพลงรางวัลของชุมชนราวต้นจันทร์ที่แฝงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนมายาวนานก็เป็นได้

ในส่วนกลวิธีที่เหมาะสมที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้คือการพูดคุยเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในประเด็นที่ต้องการสื่อสารในเพลงช่วยให้อาสาสมัครสร้างบทเพลงได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด สอดคล้องกับข้อสรุปจากการวิจัยของวิทวัส ศรีสุนทร (2556) ที่พบว่าการถ่ายทอดดนตรีไทยกรณีศึกษาของครูสุรินทร์ บุญขายนั้นพบว่าใช้วิธีการศึกษาแบบ ‘ตัวต่อตัว’ เป็นหลัก เหมือนกับกลวิธีที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการสื่อสารกับอาสาสมัครเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกำหนดเป้าหมายในการประพันธ์บทเพลง

ข้อสังเกตที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ที่เป็นข้อเสนอแนะอันสำคัญคือการกระตุ้นให้อาสาสมัครคิดถึงทางเลือกใหม่ วิธีใหม่ ประโยคใหม่ คำพูดที่จะใช้ในคำร้องแบบใหม่ จะเป็นวิธีที่ทำให้อาสาสมัครรู้สึกว่าไม่ยากจนเกินไป ไม่ทำให้อาสาสมัครหมดความมั่นใจและไม่รู้สึกผิดว่าตนเองนั้นไร้ความสามารถ จึงทำให้อาสาสมัครสามารถประพันธ์บทเพลงออกมาได้เป็นผลสำเร็จ จึงนับว่าการกำหนดบทบาทและการวางตัวของผู้วิจัยมีส่วนต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในการวิจัยทางวัฒนธรรมดนตรีอย่างมาก น่าจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานสำหรับโครงการศึกษาวิจัยอื่นๆที่มีเป้าประสงค์ใกล้เคียงกันได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับความอนุเคราะห์ทุนวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาวิจัยตลอดระยะเวลาเป็นอย่างดี และจะสำเร็จลงไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือร่วมใจของหัวหน้าชุมชนผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 หมู่ 5 ตลอดจนเจ้าอาวาสวัดวังไฟใหม่ ตำบลราวต้นจันทร์ที่เอื้ออำนวยสถานที่ในการดำเนินงานวิจัย อีกทั้งขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีชาติพันธุ์ที่กรุณาประเมินผลในขั้นตอนต่างๆ ที่สำคัญที่สุดคืออาสาสมัครพ่อเพลงพื้นบ้านในชุมชนทั้ง 3 ท่านได้แก่ นายรุ่งสุริยา พักเถื่อน นายภาคภูมิ มีบุญ และ นายแก้ว คุ่มสา ที่มีความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดีในทุกมิติจึงทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยทุกประการ ทีมผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

แก้ว คุ่มสา, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2563.

ขวัญชัย ชะยูเต็น และภัทร คมขำ. (2560, กันยายน 2560 – กุมภาพันธ์ 2561). วิธีการประพันธ์เพลงที่ได้รับแรงบันดาลใจจากจังหวัดน่านของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 4(2), 67-81.

จิรัชติ นาคสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2563.

ธัญญารักษ์ โปธิกาวิณ. (2560, กันยายน – ธันวาคม). การสืบทอดและการดำรงอยู่ของวงดนตรีแก้วบูชา ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ ศิลปะ*. 10(3), 530-547.

พรรณสิริ กุลนาถศิริ. (2553). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดสุโขทัย*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภาคภูมิ มีบุญ, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2563.

วรารัตน์ วรวิทย์. (2553). *วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในกระแสสังคมเมือง ปี พ.ศ. 2551-2552*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิทวัส ศรีสุนทร. (2556). *กระบวนการสืบทอดดนตรีไทย กรณีศึกษาคุณครู สุรินทร์*. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.